

Asia: VN/630/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

-

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan osuvasti, että fossiilisten materiaalien ja polttoaineiden käyttö vähenee, kun ne korvautuvat uusiutuvilla tai kierrätetyillä raaka-aineilla sekä uusiutuvilla energiamuodoilla. Valitettavasti lakiehdotus on osin puunkäyttövastainen, mikä on hyvä uutinen fossiilitaloudelle.

Lakiehdotuksesta huokuu ajatus, että kuntien pitäisi ryhtyä harrastamaan omaa kuntakohtaista puunkäyttöä rajoittavaa nielupolitiikkaa, jota päivitetäisiin kerran valtuustokaudessa. Tämä olisi malliesimerkki kapeakatseisesta osioinnista, joka johtaisi poukkoilevaan päätöksentekoon. Metsien kasvatusta on pitkäjänteistä työtä, ja siinä osiointi johtaa pitkällä aikajänteellä ilmaston kannalta huonoon lopputulokseen. Lisäksi mitä pienemmällä pinta-alalla hiilensidontaa ja päästöjä tarkastellaan, sitä suuremmaksi virheriski kasvaa. Tästä syystä maankäyttösektorin kasvihuonekaasulaskenta toteutetaan alueellisella ja valtion tasolla.

Metsäteollisuuden tehtaita on ympäri Suomea ja olisi surullista, mikäli jonkin kunnan lyhytnäköinen nielutavoite vähentäisi puunmyyntiä naapurikunnan tehtaalle. Tällöin menetettäisiin töitä ja tuloja molemmissa kunnissa, mutta ikääntyvien metsien myötä hiilinielut tippuisivat ja altistuttaisiin ilmastolakiehdotuksessa mainituille lisääntyville hyönteistuhonille. Tällaisessa yhtälössä ei ole voittajia.

On huomattava, että ympäristöministeriössä on meneillään Puurakentamisen ohjelma, josta YM:n nettisivuilla todetaan seuraavasti: Puurakentamisen ohjelman tavoitteena on lisätä puun käyttöä

niin kaupunkien rakentamisessa, julkisessa rakentamisessa kuin suurissa puurakenteissakin. Puunkäyttöä kehittämällä voidaan tukea metsien kestävää ja järkevää käyttöä. Puun käyttö alentaa rakentamisen hiilijalanjälkeä, kun tarkastellaan rakennuksen koko elinkaarta materiaalin valmistuksesta rakentamiseen, käyttöön ja kierrätykseen.

Kunnille on luonteva rooli painottaa julkisissa hankinnoissaan, kuten rakentamisessa, kotimaisen uusiutuvan puun käyttöä. Tämän on perusteltua muun muassa YM:n Puurakentamisen ohjelmaan kirjatusta syistä sekä siitä arkijärkisestä syystä, että kotimaisen puun käyttö työllistää suomalaisia eikä raaka-aineen hankintaa tarvitse ulkoistaa kaukomaille.

Lakiehdotuksessa todetaan, että monet edelläkävijäyritykset pienentävät omaa hiilijalanjälkeä, mutta myös lisäävät omaa ja asiakkaittensa positiivista ilmastokädenjälkeä. Asia on juuri näin, mutta ilmastolain puunkäyttövastainen henki kannustaa päinvastaiseen.

Esimerkiksi suomalaisessa metsäteollisuudessa fossiilisten polttoaineiden osuus on enää vaivaiset 13 prosenttia ja fossiiliset päästöt vain 3 miljoonaa hiilidioksiditonnia, mutta tuotteiden ilmastokädenjälki on yli 16 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Lisäksi metsäteollisuus myy asiakkailleen uusiutuvia polttoaineita, joiden avulla asiakkaat voivat vähentää päästöjään. Kaikki tämä pohjautuu kotimaisen puunjalostukseen, jota kuntien pitäisi pikemminkin edistää kuin jarruttaa.

Lakiesityksessä todetaan aivan oikein, että ilmastomyönteisten tuotteiden valmistamisesta ennustetaan merkittävää kasvualaa, mikä voi johtaa merkittäviin positiivisiin työllisyysvaikutuksiin. Esimerkiksi metsäteollisuuden tuotteille konsulttiyhtiö Afry ennustaa noin 175 miljardin euron kasvua maailmanlaajuisesti vuosina 2019-2035. On tärkeää, että suomalainen metsäteollisuus saa tästä kakusta oman, merkittävän osan. Se edellyttää vakaata ja investointeja tukevaa toimintaympäristöä sekä puun saatavuuden turvaamista.

Tästäkin näkökulmasta on outoa, että ilmastolailla halutaan jarruttaa kuntien hinkua lisätä kotimaisten puujalosteiden käyttöä. Metsäteollisuus on vientiteollisuutta, jonka tuotteiden kotimaisen kysynnän tukahduttaminen ei muuta ympäristöä paremmaksi. Olisi nurinkurista, mikäli esimerkiksi kuntien rakennushankkeissa suosittaisiin uusiutumattomia materiaaleja tai ulkomaisia puutuotteita.

Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden välillä on selvä yhteys. On kuitenkin tärkeä muistaa, että ilmastonmuutoksen hillinnän ja monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet ovat osin ristiriitaiset. Metsien suojelulla tavoiteltu monimuotoisuuden edistäminen vähentää pitkällä aikajänteellä metsien kasvua ja siten myös hiilinieluja. Tämä ristiriita on huomioitava kuntien päätöksenteossa. Aktiivinen ja hyvä metsien hoito on sekä monimuotoisuuden että hiilinielujen turvaamisen näkökulmasta toimiva ratkaisu. Samalla turvataan puun saatavuus ilmastoystävällisiin tuotteisiin.

Kaikkienensa päällekkäistä ohjausta tulisi välttää. Lakiehdotuksessa kuvattua kuntien roolia metsänomistajien ohjeistajana ei tule hyväksyä. Metsäkeskus toimii laajasti ympäri maata ja edistää yksityisomistuksessa olevien metsien kokonaiskestävää käyttöä, kuten myös eri metsäalan toimijat ja organisaatiot.

Lisäksi olisi tärkeää todeta selkeästi, että ilmastolaki ei päivityksen jälkeenkään koske lainkaan päästökauppasektoria, joka toimii EU-laajuisen ohjauksen alla.

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

-

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

-

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa (14 a § 4 mom)

-

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

Käsityksemme mukaan valtioneuvoston hyväksymät suunnitelmat eivät lähtökohtaisesti ole olleet valituskelpoisia, ellei suunnitelmasta ole seurannut oikeudellisia vaikutuksia ja siten valituskelpoisuus yleishallinto-oikeudellisesti. Jää epäselväksi säädettäisiinkö tässä nyt aiemmin ei-valituskelpoisiin päätöksiin muutoksenhakuoikeus. Valitussa menettelyssä ilmeisenä riskinä on se, että poliittinen päätöksenteko oikeudellistuu.

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin (21 b § 5 mom)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muut huomiot

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Pyydettyinä lausuntona ilmastolain muuttamisesta Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Kuntien puunkäyttö- ja metsätalousmyönteisyys edistäisi metsäteollisuudesta saatavia ilmastohyötyjä

Metsäteollisuus on Suomessa jo pitkälle irtautunut fossiilisista polttoaineista ja pitää päästövähennysten jatkamista tärkeänä. Metsäteollisuus on Suomen merkittävin uusiutuvan energian tuottaja. Tehtaiden polttoaineista noin 87 prosenttia on uusiutuvia ja puunjalostus mahdollistaa lähes 2/3 Suomen uusiutuvasta energiasta. Ilman menestyvää metsäteollisuutta uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttaminen on erittäin haasteellista.

Alan ilmastotiekartasta on nähtävissä, että tehtaamme voivat olla lähes fossiilivapaita vuonna 2035, mikäli toimintaympäristö tukee ilmastomyönteisiä investointeja. Samaan aikaan alan tuotteista voidaan saada yhä suuremmat ilmastohyödyt.

Suomen metsävarat kasvavat vuosittain, kuten ne ovat tehneet viimeisen 50 vuoden aikana joka vuosi. Alan ilmastotiekartta osoittaa, että metsien kasvua voidaan edelleen lisätä aktiivisella ja oikeaan aikaan toteutetulla metsien hoidolla.

Puunjalostuksesta ja koko arvoketjusta huolehtiminen on siten tärkeää paitsi vihreälle siirtymälle, taloudelle ja työllisyydelle, mutta se on myös tehokas keino huolehtia huoltovarmuudesta ja energiaomavaraisuudesta.

Yllä mainittujen hyötyjen toteutumisen kannalta on tärkeää, että kuntia kannustetaan pitkäjänteisesti aktiiviseen metsien kasvua ja elinvoimaa parantavaan metsätalouteen sekä puurakentamisen edistämiseen.

Kunnille ehdotetut toimet ovat osin puunkäyttö- ja metsätalousvastaisia

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan osuvasti, että fossiilisten materiaalien ja polttoaineiden käyttö vähenee, kun ne korvautuvat uusiutuvilla tai kierrätetyillä raaka-aineilla sekä uusiutuvilla energiamuodoilla. Valitettavasti lakiehdotus on osin puunkäyttövastainen, mikä on hyvä uutinen fossiilitaloudelle.

Lakiehdotuksesta huokuu ajatus, että kuntien pitäisi ryhtyä harrastamaan omaa kuntakohtaista puunkäyttöä rajoittavaa nielupolitiikkaa, jota päivitetäisiin kerran valtuustokaudessa. Tämä olisi malliesimerkki kapeakatseisesta osiooptimoinnista, joka johtaisi poukkoilevaan päätöksentekoon. Metsien kasvatusta on pitkäjänteistä työtä, ja siinä osiooptimointi johtaa pitkällä aikajänteellä ilmastokannalta huonoon lopputulokseen. Lisäksi mitä pienemmällä pinta-alalla hiilensidontaa ja päästöjä

tarkastellaan, sitä suuremmaksi virheriski kasvaa. Tästä syystä maankäyttösektorin kasvihuonekaasulaskenta toteutetaan alueellisella ja valtion tasolla.

Metsäteollisuuden tehtaita on ympäri Suomea ja olisi surullista, mikäli jonkin kunnan lyhytnäköinen nielutavoite vähentäisi puunmyyntiä naapurikunnan tehtaalle. Tällöin menetettäisiin töitä ja tuloja molemmissa kunnissa, mutta ikääntyvien metsien myötä hiilinielut tippuisivat ja altistuttaisiin ilmastolakiehdotuksessa mainituille lisääntyville hyönteistuhoilille. Tällaisessa yhtälössä ei ole voittajia.

On huomattava, että ympäristöministeriössä on meneillään Puurakentamisen ohjelma, josta YM:n nettisivuilla todetaan seuraavasti: Puurakentamisen ohjelman tavoitteena on lisätä puun käyttöä niin kaupunkien rakentamisessa, julkisessa rakentamisessa kuin suurissa puurakenteissakin. Puunkäyttöä kehittämällä voidaan tukea metsien kestäväää ja järkevää käyttöä. Puun käyttö alentaa rakentamisen hiilijalanjälkeä, kun tarkastellaan rakennuksen koko elinkaarta materiaalin valmistuksesta rakentamiseen, käyttöön ja kierrätykseen.

Kunnille on luonteva rooli painottaa julkisissa hankinnoissaan, kuten rakentamisessa, kotimaisen uusiutuvan puun käyttöä. Tämän on perusteltua muun muassa YM:n Puurakentamisen ohjelmaan kirjatuihin syistä sekä siitä arkijärkisestä syystä, että kotimaisen puun käyttö työllistää suomalaisia eikä raaka-aineen hankintaa tarvitse ulkoistaa kaukomaille.

Lakiehdotuksessa todetaan, että monet edelläkävijäyritykset pienentävät omaa hiilijalanjälkeä, mutta myös lisäävät omaa ja asiakkaittensa positiivista ilmastokädenjälkeä. Asia on juuri näin, mutta ilmastolain puunkäyttövastainen henki kannustaa päinvastaiseen.

Esimerkiksi suomalaisessa metsäteollisuudessa fossiilisten polttoaineiden osuus on enää vaivaiset 13 prosenttia ja fossiiliset päästöt vain 3 miljoonaa hiilidioksiditonnia, mutta tuotteiden ilmastokädenjälki on yli 16 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Lisäksi metsäteollisuus myy asiakkailleen uusiutuvia polttoaineita, joiden avulla asiakkaat voivat vähentää päästöjään. Kaikki tämä pohjautuu kotimaisen puunjalostukseen, jota kuntien pitäisi pikemminkin edistää kuin jarruttaa.

Lakiesityksessä todetaan aivan oikein, että ilmastomyönteisten tuotteiden valmistamisesta ennustetaan merkittävää kasvualaa, mikä voi johtaa merkittäviin positiivisiin työllisyysvaikutuksiin. Esimerkiksi metsäteollisuuden tuotteille konsulttiyhtiö Afry ennustaa noin 175 miljardin euron kasvua maailmanlaajuisesti vuosina 2019-2035. On tärkeää, että suomalainen metsäteollisuus saa tästä kakusta oman, merkittävän osan. Se edellyttää vakaata ja investointeja tukevaa toimintaympäristöä sekä puun saatavuuden turvaamista.

Tästäkin näkökulmasta on outoa, että ilmastolailla halutaan jarruttaa kuntien hinkua lisätä kotimaisten puujalosteiden käyttöä. Metsäteollisuus on vientiteollisuutta, jonka tuotteiden kotimaisen kysynnän tukahduttaminen ei muuta ympäristöä paremmaksi. Olisi nurinkurista, mikäli esimerkiksi kuntien rakennushankkeissa suosittaisiin uusiutumattomia materiaaleja tai ulkomaisia puutuotteita.

Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden välillä on selvä yhteys. On kuitenkin tärkeä muistaa, että ilmastonmuutoksen hillinnän ja monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet ovat osin ristiriitaiset. Metsien suojelulla tavoiteltu monimuotoisuuden edistäminen vähentää pitkällä aikajänteellä metsien kasvua ja siten myös hiilinieluja. Tämä ristiriita on huomioitava kuntien päätöksenteossa. Aktiivinen ja hyvä metsien hoito on sekä monimuotoisuuden että hiilinielujen turvaamisen näkökulmasta toimiva ratkaisu. Samalla turvataan puun saatavuus ilmastoystävällisiin tuotteisiin.

Kaikkienensa päällekkäistä ohjausta tulisi välttää. Lakiehdotuksessa kuvattua kuntien roolia metsänomistajien ohjeistajana ei tule hyväksyä. Metsäkeskus toimii laajasti ympäri maata ja edistää yksityisomistuksessa olevien metsien kokonaiskestävää käyttöä, kuten myös eri metsäalan toimijat ja organisaatiot.

Lisäksi olisi tärkeää todeta selkeästi, että ilmastolaki ei päivityksen jälkeenkään koske lainkaan päästökauppasektoria, joka toimii EU-laajuisen ohjauksen alla.

Käsityksemme mukaan valtioneuvoston hyväksymät suunnitelmat eivät lähtökohtaisesti ole olleet valituskelpoisia, ellei suunnitelmasta ole seurannut oikeudellisia vaikutuksia ja siten valituskelpoisuus yleishallinto-oikeudellisesti. Jää epäselväksi säädettäisiinkö tässä nyt aiemmin ei-valituskelpoisiin päätöksiin muutoksenhakuoikeus. Valitussa menettelyssä ilmeisenä riskinä on se, että poliittinen päätöksenteko oikeudellistuu.

Peisa Jyrki-Veikko
Metsäteollisuus ry